

ПРАВОВІ ПОЗИЦІЇ ВЕРХОВНОГО СУДУ УКРАЇНИ

Постанова Верховного Суду України від 16 листопада 2016 року по справі № 6-1746цс16

- ! Умови договору споживчого кредиту, якими передбачено можливість зміни розміру витрат на обслуговування кредиту, є несправедливими, а тому можуть бути визнані судом недійсними.

За положеннями частини п'ятої статті 11, частин першої, другої, п'ятої, сьомої статті 18 Закону України «Про захист прав споживачів» до договорів зі споживачами про надання споживчого кредиту застосовуються положення цього Закону про несправедливі умови в договорах, зокрема положення, згідно з якими передбачаються зміни в будь-яких витратах за договором, крім відсоткової ставки.

Продавець (виконавець, виробник) не повинен включати у договори із споживачем умови, які є несправедливими. Умови договору є несправедливими, якщо всупереч принципу добросовісності його наслідком є істотний дисбаланс договірних прав та обов'язків на шкоду споживача. Якщо положення договору визнано несправедливим, включаючи ціну договору, таке положення може бути змінено або визнано недійсним. Положення, що було визнане недійсним, вважається таким з моменту укладення договору.

Аналіз указаних норм дає підстави для висновку, що несправедливими є положення договору про споживчий кредит, які містять умови про зміни у витратах, зокрема щодо плати за обслуговування кредиту, і це є підставою для визнання таких положень недійсними.

Ознайомитись із повним текстом можна за наступним посиланням:

[http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/A9A7D786A1AC844FC2258073004396D2](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/A9A7D786A1AC844FC2258073004396D2)

Постанова Верховного Суду України від 09 листопада 2016 року по справі № 6-2251цс16

- ! Пред'явлення кредитором вимоги про повне дострокове погашення заборгованості за кредитом змінює строк виконання зобов'язання та зумовлює перебіг позовної давності.

Відповідно до вимог частини другої статті 1050 ЦК України, якщо договором встановлений обов'язок позичальника повернути позику частинами, то в разі прострочення повернення чергової частини позикодавець має право вимагати дострокового повернення частини позики, що залишилася, та сплати відсотків.

Пред'явивши вимогу про повне дострокове погашення заборгованості за кредитом, сплату відсотків за користування кредитом та пені, кредитор відповідно до частини другої статті 1050 ЦК України змінив строк виконання основного зобов'язання, а тому перебіг позовної давності за вимогами банку про повернення кредиту та платежів за ним почався з наступного дня, зазначеного кредитором у вимозі про дострокове повернення кредиту як кінцевого строку виконання її умов.

Ознайомитись із повним текстом можна за наступним посиланням:

<http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/%28documents%29/B562403F45D3E3B1C225806E00511386>

Постанова Верховного Суду України від 09 листопада 2016 року по справі № 6-2309цс16

- ! *Спори про стягнення грошових коштів з Фонду гарантування вкладів фізичних осіб на підставі цивільно-правової угоди повинні розглядатися в порядку цивільного судочинства.*

Відносини між вкладником та Фондом гарантування вкладів фізичних осіб існують на підставі цивільно-правової угоди, тому в силу вимог закону саме Фонд гарантування вкладів фізичних осіб зобов'язаний відшкодувати кошти від імені сторони правочину.

Згідно із частинами першою, другою статті 15 ЦПК України у порядку цивільного судочинства суди розглядають справи про захист порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів, що виникають із цивільних, житлових, земельних, сімейних, трудових відносин, а також з інших правовідносин, крім випадків, коли розгляд справ за КАС України або Господарським процесуальним кодексом віднесено до компетенції адміністративних чи господарських судів.

Враховуючи вищезазначене, звернення із позовом до суб'єкта владних повноважень з метою отримання спірних грошових коштів не є підставою для розгляду спору у порядку адміністративного судочинства. В подібному випадку особа звертається до суду за захистом порушених прав, що виникли із цивільних відносин, а саме із цивільно-правової угоди, тому такий спір підлягає розгляду у порядку цивільного судочинства.

Ознайомитись із повним текстом можна за наступним посиланням:

[http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/A3539BE995DFE019C2258068004803F9](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/A3539BE995DFE019C2258068004803F9)

Постанова Верховного Суду України від 09 листопада 2016 року по справі № 6-1457цс16

- ! *Перебіг позовної давності переривається вчиненням особою дії, що свідчить про визнання нею свого боргу або іншого обов'язку.*

Відповідно до частини першої статті 264 ЦК України перебіг позовної давності переривається вчиненням особою дії, що свідчить про визнання нею свого боргу або іншого обов'язку, в силу частини третьої статті 264 ЦК України після переривання перебіг позовної давності починається заново.

Правила переривання перебігу позовної давності застосовуються судом незалежно від наявності чи відсутності відповідного клопотання сторін у справі, якщо в останніх є докази, що підтверджують факт такого переривання.

До дій, що свідчать про визнання боргу або іншого обов'язку, можуть, з урахуванням конкретних обставин справи, належати, зокрема, часткова сплата боржником або з його згоди іншою особою основного боргу та/або сум санкцій.

При цьому якщо виконання зобов'язання передбачалося частинами або у вигляді періодичних платежів і боржник вчинив дії, що свідчать про визнання лише певної частини (чи періодичного платежу), то такі дії не можуть бути підставою для переривання перебігу позовної давності стосовно інших (невизнаних) частин платежу.

Суди повинні дослідити графік погашення кредитної заборгованості та встановити чи передбачають умови кредитного договору виконання зобов'язання частинами або у вигляді періодичних платежів, і у випадку вчинення боржником оплати чергового платежу, чи не свідчить така дія про визнання лише певної частини боргу, а відтак така не може бути підставою для переривання перебігу позовної давності стосовно інших (невизнаних) частин платежу.

Ознайомитись із повним текстом можна за наступним посиланням:

[http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/D4B6FE43C95E6451C225806C00310A8F](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/D4B6FE43C95E6451C225806C00310A8F)

Постанова Верховного Суду України від 09 листопада 2016 року по справі № 6-2469цс16

! *Для відновлення строку позовної давності позивач повинен довести той факт, що він не міг дізнатися про порушення свого цивільного права.*

Пунктом першим статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод передбачено, що кожен має право на розгляд його справи судом.

Європейський суд з прав людини, юрисдикція якого поширюється на всі питання тлумачення і застосування Конвенції (пункт перший статті 32 Конвенції), наголошує, що позовна давність – це законне право правопорушника уникнути переслідування або притягнення до суду після закінчення певного періоду після скоєння правопорушення. Застосування строків позовної давності має кілька важливих цілей, а саме: забезпечувати юридичну визначеність і остаточність, захищати потенційних відповідачів від прострочених позовів, та запобігати несправедливості, яка може статися в разі, якщо суди будуть змушені вирішувати справи про події, що мали місце у далекому минулому, спираючись на докази, які вже, можливо, втратили достовірність і повноту із плином часу (пункт 51 рішення від 22 жовтня 1996 року за заявами № 22083/93, 22095/93 у справі «Стаббінгс та інші проти Сполученого Королівства»; пункт 570 рішення від 20 вересня 2011 року за заявою у справі «ВАТ «Нафтова компанія «Юкос» проти Росії»).

Порівняльний аналіз термінів «довідався» та «міг довідатися», що містяться в статті 261 ЦК України, дає підстави для висновку про презумпцію можливості та обов'язку особи знати про стан своїх майнових прав, а тому доведення факту, через який позивач не знав про порушення свого цивільного права і саме з цієї причини не звернувся за його захистом до суду, недостатньо.

Позивач повинен також довести той факт, що він не міг дізнатися про порушення свого цивільного права, що також впливає із загального правила, встановленого статтею 60 ЦПК України, про обов'язковість доведення стороною спору тих обставин, на котрі вона посилається як на підставу своїх вимог та заперечень. Відповідач, навпаки, мусить довести, що інформацію про порушення можна було отримати раніше.

Ознайомитись із повним текстом можна за наступним посиланням:

[http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(print\)/FC9F1784A632262DC22580740050291F](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(print)/FC9F1784A632262DC22580740050291F)

Постанова Верховного Суду України від 9 листопада 2016 року по справі № 6-1575цс16

- !** *Застосування положень статті 1167 ЦК України для стягнення моральної шкоди у випадку порушення договірних зобов'язань неможливе, оскільки правила вказаної статті регулюють позадоговірні (деліктні) відносини.*

Спори про відшкодування фізичній особі моральної шкоди розглядаються, зокрема:

коли право на її відшкодування безпосередньо передбачено нормами Конституції України або впливає з її положень; у випадках, передбачених законодавством, яке встановлює відповідальність за заподіяння моральної шкоди;

при порушенні зобов'язань, які підпадають під дію Закону України «Про захист прав споживачів» чи інших законів, що регулюють такі зобов'язання і передбачають відшкодування моральної шкоди.

Згідно зі статтею 611 ЦК України в разі порушення зобов'язання настають правові наслідки, встановлені договором або законом.

Відповідно до положень статей 4, 22 Закону України «Про захист прав споживачів» споживачі мають право на відшкодування моральної шкоди тільки в разі її заподіяння небезпечною для життя і здоров'я людей продукцією у випадках, передбачених законом.

Положення статті 1167 ЦК України на відносини, які виникли із договору, не поширюються, оскільки регулюють позадоговірні (деліктні) відносини.

Ознайомитись із повним текстом можна за наступним посиланням:

[http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/68188D0243F481C7C225806E00488BBD](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/68188D0243F481C7C225806E00488BBD)

Постанова Верховного Суду України від 16 листопада 2016 року по справі № 6-931цс16

- !** *Якщо законом встановлено інший порядок судового оскарження рішень, дій чи бездіяльності державного виконавця чи іншої посадової особи державної виконавчої служби, то це виключає юрисдикцію адміністративних судів у такій категорії справ.*

Відповідно до частини четвертої статті 82 Закону України «Про виконавче провадження» рішення, дії чи бездіяльність державного виконавця можуть бути оскаржені сторонами до суду, який видав виконавчий документ.

Скарга на рішення, дії або бездіяльність державного виконавця чи іншої посадової особи державної виконавчої служби подається до суду, який видав виконавчий документ (частина друга статті 384 ЦПК України).

Справи за скаргами на рішення, дії або бездіяльність державного виконавця чи посадової особи державної виконавчої служби розглядаються судом за загальними правилами ЦПК України з особливостями, встановленими статтею 386 цього Кодексу, за участю державного виконавця або іншої посадової особи державної виконавчої служби, рішення, дії або бездіяльність якої оскаржуються.

Отже, якщо законом встановлено інший порядок судового оскарження рішень, дій чи бездіяльності державного виконавця чи іншої посадової особи державної виконавчої служби, то це виключає юрисдикцію адміністративних судів у такій категорії справ.

Ознайомитись із повним текстом можна за наступним посиланням:

[http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/9CEB403754BD5B6EC225807B00485194](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/9CEB403754BD5B6EC225807B00485194)

Постанова Верховного Суду України від 16 листопада 2016 року по справі № 6-900цс16

! *Перебіг строку позовної давності розпочинається з моменту спливу строку виконання зобов'язання.*

Відповідно до частини п'ятої статті 261 ЦК України за зобов'язаннями, строк виконання яких не визначений або визначений моментом вимоги, перебіг позовної давності починається від дня, коли у кредитора виникає право пред'явити вимогу про виконання зобов'язання. Якщо боржникові надається пільговий строк для виконання такої вимоги, перебіг позовної давності починається зі спливом цього строку.

Таким чином, якщо сторонами кредитного договору встановлено новий строк для виконання зобов'язання боржником (а саме погашення кредиту у повному обсязі), то перебіг строку позовної давності розпочинається з моменту спливу нового (зміненого сторонами) строку виконання зобов'язання.

Ознайомитись із повним текстом можна за наступним посиланням:

[http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/9C02662617E5AAEDC22580740035CE0C](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/9C02662617E5AAEDC22580740035CE0C)

Постанова Верховного Суду України від 16 листопада 2016 року по справі № 6-2205цс16

! *Суд загальної юрисдикції не вправі приймати до провадження спір, який виник між юридичними особами, і підлягає розгляду в порядку господарського судочинства.*

Відповідно до положень статей 3, 15 ЦПК України у порядку цивільного судочинства загальні суди вирішують справи про захист порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів, у яких хоча б одна зі сторін є фізичною особою, зокрема спори, що виникають із цивільних, житлових, земельних, сімейних, трудових відносин, а також із інших правовідносин, крім випадків, коли розгляд таких справ проводиться за правилами іншого судочинства.

Отже, в порядку цивільного судочинства можуть розглядатися будь-які справи, у яких хоча б одна зі сторін є фізичною особою, якщо їх вирішення не віднесено до інших видів судочинства.

Згідно із частиною першою статті 1, статтями 2, 12 ГПК України справи у спорах, що виникають при укладенні, зміні, розірванні і виконанні господарських договорів, у яких сторонами є юридичні особи, розглядаються господарськими судами.

Відповідно до статті 16 ЦПК України не допускається об'єднання в одне провадження вимог, які підлягають розгляду за правилами різних видів судочинства, якщо інше не встановлено законом.

Оскільки не допускається об'єднання в одне провадження вимог, які підлягають розгляду за правилами різних видів судочинства, якщо інше не встановлено законом, суд

відкриває провадження у справі в частині вимог, які належать до цивільної юрисдикції, і відмовляє у відкритті провадження у справі щодо вимог, розгляд яких проводиться за правилами іншого виду судочинства.

Ознайомитись із повним текстом можна за наступним посиланням:

[http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/2B74B005E891ADAAC225807900399285](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/2B74B005E891ADAAC225807900399285)

Постанова Верховного Суду України від 23 листопада 2016 року по справі № 6-2540цс16

- !** *Договір оренди земельної ділянки з новим орендарем може бути визнано недійсним, якщо попередній орендар продовжує користуватися спірною земельною ділянкою та вчиняє відповідні конклюдентні дії, які свідчать про його намір скористатися своїм переважним правом на укладення договору оренди на новий строк.*

У частині першій статті 777 ЦК України законодавець закріпив переважне право наймача, який належно виконує свої обов'язки за договором, на укладення договору на новий строк та передбачив певну процедуру здійснення цього права.

За відсутності заперечень орендодавця щодо поновлення договору оренди землі з попереднім добросовісним орендарем та за відсутності попереднього повідомлення останнього щодо наміру укладення нового договору оренди з новим орендарем, право особи на реалізацію свого переважного права, що передбачено статтею 777 ЦК України та статтею 33 Закону України «Про оренду землі», буде порушено, а така поведінка орендодавця відносно попереднього орендаря буде недобросовісною.

У подібних справах судам необхідно встановити наявність вчинення орендарем конклюдентних дій, а саме продовження користування носієм переважного права спірною земельною ділянкою та внесення ним відповідної орендної плати після закінчення строку дії договору, які б свідчили про його намір скористатися своїм переважним правом та поновити договір оренди землі, строк дії якого закінчився, що підтверджує наявність підстав визнання договору оренди з новим орендарем недійсним, а договір оренди землі з носієм переважного права поновленим.

Ознайомитись із повним текстом можна за наступним посиланням:

[http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/72D295E61464D0C2C22580760049CEBD](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/72D295E61464D0C2C22580760049CEBD)

ПРАВОВИЙ ВИСНОВОК ВИЩОГО ГОСПОДАРСЬКОГО СУДУ УКРАЇНИ

Постанова Вищого господарського суду України від 9 листопада 2016 року по справі № 910/10286/16

- !** *Господарський суд не має права повертати апеляційну скаргу, якщо у нього виникають сумніви щодо документу, який підтверджує сплату судового збору. У подібних випадках суд повинен витребувати від особи відповідне підтвердження територіального органу Державного казначейства України.*

Відповідно до пункту 2.21 постанови Пленуму Вищого господарського суду України від 21 лютого 2013 року № 7 «Про деякі питання практики застосування розділу VI Господарського

процесуального кодексу України» платіжне доручення на безготівкове перерахування судового збору, квитанція установи банку про прийняття платежу готівкою додаються до позовної заяви (заяви, скарги) і мають містити відомості про те, яка саме позовна заява (заява, скарга, дія) оплачується судовим збором. Водночас відсутність таких відомостей не є підставою для повернення позовної заяви (заяви, скарги), оскільки суд самостійно перевіряє сплату позивачем (заявником, скаржником) належної суми судового збору.

При цьому, відповідно до абзацу 4 пункту 4 постанови Пленуму Вищого господарського суду України від 17 травня 2011 № 7 «Про деякі питання практики застосування розділу XII Господарського процесуального кодексу України» суду апеляційної інстанції не слід допускати повернення апеляційних скарг у разі виникнення у нього сумнівів щодо надходження й зарахування сум судового збору до Державного бюджету України. У таких випадках суд може і повинен згідно з пунктом 4 статті 65 ГПК витребувати від особи, яка подала апеляційну скаргу, відповідне підтвердження територіального органу Державного казначейства України.

Ознайомитись із повним текстом можна за наступним посиланням:

<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/62593057>